

II

(Förberedande rättsakter)

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

413:e PLENARSESSION DEN 15–16 DECEMBER 2004

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Europeiska försäkringsavtal"

(2005/C 157/01)

Den 17 juli 2003 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om "Europeiska försäkringsavtal".

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 november 2004. Föredragande var **Jorge Pegado Liz**.

Vid sin 413:e plenarsession den 15–16 december 2004 (sammanträdet den 15 december 2004) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 137 röster för, 1 röst emot och 2 nedlagda röster:

1. Inledning: Målsättning och motivering för yttrandet

aktuella situationen där försäkringsavtal faller under olika rättsordningar.

1.1 De grundläggande principer som reglerar försäkringsavtals tecknande och giltighet skiljer sig åt mellan de olika rättsordningarna i EU:s medlemsstater, trots att de har gemensamt ursprung och stora likheter vad gäller struktur.

— Undersöka vilka principer som är gemensamma inom de olika nationella regelverken för försäkringsavtal och vilka områden som ur en rättslig synvinkel kunde vara lämpliga att harmonisera.

1.2 Försäkringar är av avgörande betydelse för inre marknadens funktion, i och med att de ökar säkerheten i handelstransaktioner mellan näringsidkare och konsumenter. Skillnaderna i hur försäkringsavtalens grundläggande aspekter regleras i de olika nationella rättsordningarna riskerar att skapa hinder för genomförandet av inre marknaden och försvårar handel över gränserna med detta finansiella instrument.

— Analysera möjliga lösningar och föreslå modeller, tillvägagångssätt eller instrument som bör användas för att uppnå den mest ändamålsenliga regleringen av försäkringsavtal på gemenskapsnivå.

1.3 Målsättningen för detta initiativytttrande är alltså att uppmärksamma behöriga instanser på nationell och europeisk nivå på det nödvändiga och lägliga i att:

— Inventera av de problem som uppstår för konsumenterna och för den inre marknadens funktion på grund av den

1.4 Redan under det inledande arbetet med föreliggande initiativytttrande bedömde vi att det var viktigt att kunna räkna med samarbete med och bidrag från deltagare i projektgruppen "Restatement of European Insurance Contract Law", som leds och samordnas av professor Fritz Reichert-Facilides vid Innsbrucks universitet. I gruppen ingår framstående jurister och försäkringsexperter från de 15 medlemsstaterna.

1.4.1 Det var mycket glädjande att Fritz Reichert-Facilides besvarade vår förfrågan omedelbart och erbjöd sig att vara sakkunnig till föredraganden. Han bidrog också i detta tidiga skede med ett första skriftligt ställningstagande (Position Paper I).

1.4.2 När sedan arbetet med detta yttrande hade påbörjats avled Fritz Reichert-Facilides oväntat.

1.4.3 Fritz Reichert-Facilides hängivna akademiska arbete på området för försäkringar och hans *Restatement*-projekt förtjänar ett speciellt omnämnande i detta yttrande. Vi vill framföra vårt varma tack för det engagemang han visat och på detta sätt hedra hans minne.

1.4.4 Detta är anledningen till att vi här vill citera en omfattande del av hans "Position Paper I", som skulle utgöra inledningen till arbetet med detta yttrande och som lär ha varit ett av hans sista arbeten.

"1. De olikheter som försäkringslagstiftningen i Europa uppvisar utgör ett allvarligt hinder för en enhetlig europeisk försäkringsmarknad. Detta konstaterade gruppen redan i inledningen av sitt arbete. Även EESK framhåller med all tydlighet att så är fallet i sitt initiativytrande 'Konsumenterna på försäkringsmarknaden' av den 29 januari 1998 (EGT C 95, 30.3.1998, s.72; se t.ex. punkt 1.6 och punkt 2.1.9 andra stycket). Under den tid som förflutit sedan dess tycks kommissionen själv ha kommit till denna insikt (se meddelandet från kommissionen till Europaparlamentet och rådet av den 12 februari 'En mer samordnad europeiska avtalsrätt – en handlingsplan', KOM(2003) 68 slutlig, EGT C 63, 15.3.2003, s. 1, hädanefter kallad handlingsplanen (se t.ex. punkterna 27, 47–48 och 74).

2. Harmonisering av lagstiftning kan generellt endast genomföras på grundval av komparativrättsliga studier, vilket naturligtvis också gäller för lagstiftning på området för försäkringsavtal. Målet för gruppens arbete är 'restatement-lösning'. Vad menas med 'restatement'? Ordet är en avledning av 'to restate', som betyder återupprepa eller hävda. Inom juridiken är 'restatement' en fackterm som används i USA. Den beskriver – som fackfolk väl känner till – en kodifiering av lagstiftning som hämtats från olika men i stort sett likartade källor och som har systematiserats och sammanförts med en bästa möjliga lösning som mål. Detta arbete bedrivs i privat regi, vid sidan av lagstiftningsinstanserna, av American Law Institute. Likheter i källtexterna beror i USA:s fall på att det finns en gemensam lagstiftningsgrund (Common Law) för de (skilda) civilrättsliga lagstiftningarna i de olika staterna. Inom den europeiska försäkringslagstiftningen har likheterna till stor del att göra med ämnesområdet 'försäkring'. Ämnesområdet skapar till följd av sin inneboende karaktär likartade lagstiftningsbehov. Det finns några riktlinjer för att finna en 'bästa lösning' för lagstiftning på området för försäkringsavtal som man bör tänka på. För det första bör man ta hänsyn till att det avgörande för all lagstiftning på området för försäkringsavtal är att tillhandahålla en lagstiftningsram som garanterar att försäkringsgivaren hanterar

risker på ett effektivt sätt och att man därmed får en välfungerande försäkringsverksamhet. För det andra är det viktigt att parternas motsatta intressen noggrant balanseras mot varandra. I detta avseende bör man uppmärksamma den moderna tendensen att garantera försäkringstagaren ett förhållandevis höggradigt skydd.

3. Den kodifiering som vår grupp tänker sig inriktas på tvingande regler (respektive delvis tvingande, för att tillgodose försäkringstagarens intressen). Vad ligger till grund för detta? Man måste komma ihåg att de 'konkreta bestämmelser' som reglerar försäkringsavtal till största delen inte står att finna i lagsamlingar utan i standardiserade avtalsvillkor. Att ta hänsyn till detta innebär inte bara att man är medveten om den verkliga situationen utan också att man försvarar principen om avtalsfrihet. Å andra sidan ligger den ansvarsfulla uppgiften att begränsa denna frihet på lagstiftaren. Detta måste göras för att upprätthålla den allmänna ordningen och för att skydda försäkringstagaren (eller försäkringsavtalets förmånstagare). Särskild uppmärksamhet bör ägnas sådana avtalsklausuler som kan leda till förlust av försäkringsskyddet. Det tekniska förfarandet för att uppnå dessa mål är att fastställa (delvis) tvingande regler för försäkringsavtal. De problem som därmed uppstår i samband med inre marknaden beskrivs i handlingsplanen på följande sätt: 'Med tiden har medlemsstaterna utvecklat bestämmelser som påverkar de formuleringar och villkor som får eller inte får ingå i ett försäkringsavtal eller något annat avtal om finansiella tjänster. Omfattningen av dessa skillnader i bestämmelser kan påverka de produkter som erbjuds över gränserna'. Det är mycket riktigt så att om man vill främja en inre försäkringsmarknad är det nödvändigt att harmonisera/enhetliggöra dessa begränsningar av friheten för försäkringsavtal. Följden skulle då bli att alla (standard)avtal som följer sådana enhetliga normer skulle kunna erbjudas i fri konkurrens i alla europeiska länder och sålunda leda till en öppen marknad. Det är just denna målsättning som projektgruppen har för sitt arbete.

4. Projektgruppens kompetens vad gäller komparativrättsliga studier är tillgodosedd genom gruppens sammansättning. Där ingår sakkunniga som täcker in 16 rättsordningar (både inom och utanför EU) på området för försäkringsavtal.

5. En fråga man kan ställa sig är huruvida kodifieringen skall ersätta befintliga nationella bestämmelser eller införa ytterligare en särskild modell (för närvarande en 16:e sådan) för gränsöverskridande avtal. Problemet behandlas i handlingsplanen, där man för fram en diskussion om s.k. frivilliga instrument. Vi skall här inte vidare beröra denna fråga.

6. Komparativrättsliga studier av försäkringsavtalsrätten måste genomföras i nära samband med den allmänna avtalsrätten. Projektgruppen uppfyller detta krav genom att kontinuerligt särskilt beakta och följa de så kallade Lando/Beale-principerna. Dessutom har projektgruppen ett nära samarbete med 'Study Group on a European Civil Code' (prof. Christian von Bar och prof. Hugh Beale). Inom ramen för denna organisation ansvarar gruppen särskilt för försäkringsavtalsrätt".

1.5 Under beredningen av detta yttrande genomfördes flera arbetsmöten med deltagare från Europeiska kommissionen som arbetar med försäkringssektorn och genomförandet av inre marknaden, företrädare för *Europeiska försäkringskommittén* och Europeiska byrån för konsumentorganisationer (BEUC). Syftet var att samla synpunkter, kommentarer och förslag med avseende på vårt ämnesområde.

1.6 Man beslutade dessutom att utarbeta en enkät som skulle lämnas ut till en lång rad offentliga och privata instanser, såväl på nationell nivå som gemenskapsnivå, som företräder de intressenter som främst berörs (försäkringsföretag, näringsidkare och andra yrkesverksamma samt konsumenter), liksom också jurister med specialkompetens och andra akademiker, med olika ursprung och med erfarenhet av olika rättssystem.

1.7 Föreliggande yttrande redogör kortfattat för de skriftliga svaren på den nämnda enkäten liksom för de reaktioner och förslag som kom fram under hearingen den 16 april 2004.

2. Tidigare behandling av frågan

2.1 Denna fråga är inte ny för EESK. Redan i initiativyttandet om den inre marknaden och konsumentskyddet⁽¹⁾ refererade EESK till "Förslag till rådets förordning om en samordning av lagstiftning och andra regler för försäkringsavtal", som främst syftade till att harmonisera vissa grundläggande rättsregler för försäkringsavtal⁽²⁾, och beklagade att kommissionen inte hade visat någon avsikt att ta upp ämnet igen "trots att den allmänna uppfattningen både hos försäkringsbranschen och konsumentorganisationerna är att avsaknaden av gemenskapsregler vad beträffar försäkringsavtal (minimal harmonisering av lagstiftningen) otvivelaktigt leder till att en hel rad hinder och svårigheter uppstår på väg mot fullbordandet av den inre marknaden på detta område⁽³⁾".

2.1.1 Längre fram i texten framhöll kommittén att vad som allmänt betraktas som ett av de första hindren för ett verkligt genomförande av inre marknaden är "avsaknaden av harmonisering på en rättslig grundnivå, det vill säga en lägsta regleringsnivå för försäkringsavtalsrätten i Europeiska unionen⁽⁴⁾".

2.1.2 Å andra sidan ville kommittén fästa uppmärksamhet vid det faktum att "på gemenskapsnivå finns inget rättsligt regelverk som fastställer en miniminivå vad beträffar klarhet i försäkringsavtal i allmänhet, bl. a. i andra försäkringar än livförsäkringar, eller som ger enskilda exempel på oskäligen, allmänna avtalsvillkor på försäkringsområdet, eller ens anger allmänna principer för god sed och avtalsbalans på just detta område⁽⁵⁾".

(1) Föredragande Manuel Ataide Ferreira, (EGT C 95, 30.3.1998).

(2) KOM(79) 355 slutlig, EGT C 190, 28.7.1979, ändrad genom KOM(80) 854 slutlig, EGT C 355, 31.12.1980. EESK:s och Europaparlamentets yttranden återfinns i EGT C 146, 16.6.1980 respektive EGT C 265, 13.10.1980. Dessa texter behandlas i punkt 5 i detta yttrande.

(3) Se ovannämnda arbete, punkt 2.1.9.

(4) Se ovannämnda arbete, punkt 2.3.1.1.1.

(5) Se ovannämnda arbete, punkt 3.4.

2.1.3 Ytterligare ett citat: "Skillnaderna mellan olika medlemsstaters sätt att reglera dessa frågor eller, i de fall då detta inte skett, avsaknaden av regler – något som gör att alla dessa problem måste lösas på en marknad där konkurrensen är långt ifrån perfekt och där aktörerna på ena sidan tenderar att söka samförstånd till nackdel för den andra sidan – är grunden till att det finns en mängd olika lösningar för identiska situationer inom den inre marknaden, framför allt när det gäller gränsöverskridande transaktioner – som blivit enklare att genomföra tack vare informationssamhällets tillkomst⁽⁶⁾".

2.1.4 I yttrandet följde sedan en analys av de områden som skulle/borde kunna harmonieras, varefter EESK gjorde kommissionen och medlemsstaterna uppmärksamma på "behovet av att se över kommissionens förslag till direktiv från 1979 om minimiharmonisering på försäkringsområdet i ljuset av subsidiaritetsprincipen⁽⁷⁾ och uppmanade kommissionen att göra samlade ansträngningar för att på gemenskapsnivå definiera vilka gemensamma minimikrav som skall gälla för försäkringsavtal (förslag till direktiv)⁽⁸⁾".

2.2 Dessutom har konsumentorganisationerna och försäkringsföretagens branschorganisationer sedan länge påtalat nödvändigheten av en ökad harmonisering av lagstiftningen på området för försäkringsavtal.

2.2.1 Redan 1986 framhöll *European Consumer Law Group* att det är nödvändigt med en viss harmonisering av lagstiftningen inom gemenskapen och angav i detalj vilka aspekter vid slutande av försäkringsavtal som gruppen ansåg borde harmoniseras⁽⁹⁾.

(6) Se ovannämnda arbete, punkt 3.6.1.

(7) Se ovannämnda arbete, punkt 4.3.6.

(8) Följande punkter ansåg EESK skulle finnas med i direktivet:

- Information som minst skall krävas innan ett avtal sluts;
- En förteckning med nyckelbegrepp och definitionen av dem.
- En förteckning över vanliga oskäligen avtalsvillkor i försäkrings-sammanhang.
- De uppgifter som minst skall krävas i varje försäkringsavtal.
- En sammanställning av de avtalsförpliktelser som är gemensamma för alla försäkringsavtal.
- Grundprinciper och grundläggande bestämmelser som gäller för alla försäkringsavtal.
- Ett system för provisorisk ersättning vid civil ansvarsförsäkring.
- Ett obligatoriskt samband mellan premierna som betalas och riskens storlek, särskilt med hänsyn till att försäkrade föremål automatiskt minskar i värde när de blir äldre, vilket bör medföra en premieminskning.
- Harmonisera den lägsta tillåtna tidsgränsen för att utöva rätten att återkalla ett avtal.
- Kravet att försäkringsbrev skall vara läsliga och begripliga och att allmänna och särskilda villkor i avtalet skall meddelas under fasen innan avtalet ingås och innan försäkringsavtalet skrivs under."

Se ovannämnda arbete, punkt 4.5. Denna tankegång har aktualiserats i olika EESK-yttranden, t.ex. i det nyligen utarbetade yttrandet om förslag till direktiv om ansvarsförsäkring för motorfordon med Philippe Levaux som föredragande, punkt 4.3, EUT C 95, 23.4.2003.

(9) Se "ECLG-Consumer Insurance", i "Journal of Consumer Policy" (1986), s. 205–228.

2.2.2 BEUC har också åtminstone sedan 1994 framhållit att det vore lämpligt att skapa en grundläggande lagstiftningsram som omfattar alla aspekter som är viktiga för försäkringsavtal och som kunde utgöra en samling gemensamma rättsliga miniminormer.

2.2.3 Liknande åsikter framfördes i december 1998 av olika representativa konsumentorganisationer.

2.2.4 Europeiska försäkringskommittén underströk i sin kommentar till kommissionens meddelande om en enhetligare europeisk avtalsrätt att *skillnaderna i de nationella lagstiftningarna som reglerar försäkringsavtal som sluts med konsumenter utgör ett hinder för utvecklingen av gränsöverskridande försäkringstransaktioner*. Dessutom framhöll denna kommitté att bestämmelserna i gemenskapens harmoniserade regelverk som avser försäkringsavtal är så omfattande och komplexa att detta utgör ett verkligt problem.

2.2.4.1 Europeiska försäkringskommittén räknar upp ett antal fall där likadana regler återkommer eller är inkonsekvent återgivna i de olika tillämpliga gemenskapstexterna och avslutar med att ge sitt stöd åt detta *projekt för förbättring av gemenskapslagstiftningen*, under förutsättning att det föregås av en adekvat kostnads-/nyttoanalys och ett omfattande samråd med berörda parter, varvid hinder på inre marknaden skall vara den centrala frågeställningen ⁽¹⁰⁾.

2.3 I sina meddelanden "Europeisk avtalsrätt" ⁽¹¹⁾ och "En mer samordnad europeisk avtalsrätt – en handlingsplan" ⁽¹²⁾ har kommissionen å sin sida framhållit att försäkringsavtal är ett av de områden inom finansiella tjänster som enligt olika konsulterade instanser vållar flest problem på grund av *skillnaderna i de nationella bestämmelser som tillämpas*. Därför menar kommissionen att "ytterligare samstämmighet kan komma att behövas beträffande sådana åtgärder så att det kan göras en avvägning mellan å ena sidan behovet av att skapa en ökad överensstämmelse mellan de nationella bestämmelserna och å andra sidan behovet av att främja produktinnovation och produktval", något som rent av bör "utgöra en uppföljande åtgärd till handlingsplanen om förenklad lagstiftning" ⁽¹³⁾.

2.4 Europaparlamentet beklagar i sin resolution om kommissionens meddelande om den tidigare citerade handlingsplanen "att inga snabba åtgärder vidtagits för att ta fram frivilliga instrument inom vissa områden, exempelvis i fråga om konsumenttransaktioner och försäkringar, vilka skulle medföra avsevärda fördelar med avseende på att den inre marknaden fungerar väl och att antalet transaktioner och handeln

inom gemenskapen ökar" och anser att det "för att underlätta den gränsöverskridande handeln inom den inre marknaden, snarast bör införas ett frivilligt instrument inom vissa områden, framför allt vad gäller konsumentavtal och försäkringsavtal, och uppmanar därför kommissionen att så snart som möjligt ta fram ett tillvalsinstrument för konsumentavtal och försäkringsavtal, samtidigt som en hög konsumentskyddsnivå garanteras och lämpliga, tvingande regler införs." ⁽¹⁴⁾

3. Responsen på enkäten och hearingen den 16 april 2004

3.1 Enkäten som skickades ut till flera olika instanser besvarades dels av de olika ländernas nationella regleringsmyndigheter, dels av intresseorganisationer som företräder försäkringsföretagen, näringslivet, handeln och konsumenterna. Allt som allt skickades 27 svar in.

3.1.1 De länder man fick in svar från var Tyskland, Österrike, Belgien, Slovakien, Slovenien, Finland, Frankrike, Liechtenstein, Litauen, Malta, Norge, Polen och Sverige.

3.1.2 Medlemmarna i projektgruppen "Restatement of European Insurance Contract Law" svarade som en enhet och avgav en gemensam ståndpunkt.

3.2 En övervägande majoritet uttryckte följande åsikter:

- a) Avsaknaden av harmoniserade tvingande regler inom försäkringsrätten utgör ett hinder för tillhandahållandet av gränsöverskridande försäkringstjänster. Man gav åtskilliga exempel som illustrerar detta.
- b) Denna situation utgör ett hinder för konsumenter som vill teckna försäkringsavtal med ett utländskt försäkringsbolag. Detta illustrerades genom en mängd exempel.
- c) Detta förhållande utgör ett hinder för försäkringsförmedlare som vill erbjuda sina tjänster utanför det egna landets gränser. Flera exempel på detta presenterades.
- d) En harmonisering av de tvingande reglerna inom försäkringsrätten skulle ge försäkringsföretagen, konsumenterna och försäkringsförmedlarna ökade möjligheter att genomföra gränsöverskridande försäkringstransaktioner.
- e) Kommissionens direktiv från 1979/1980 är en bra utgångspunkt för en vidare diskussion om detta ämne, trots att terminologin och normerna behöver omarbetas, vilket några svarande också lämnade exempel och förslag på.

3.3 Vid utfrågningen deltog 46 personer som företrädde 36 organ i 17 länder.

⁽¹⁰⁾ PM från CEA av den 4 juni 2003.

⁽¹¹⁾ KOM(2001) 398 slutlig, 11.7.2001 (EGT C 255, 13.9.2001).

⁽¹²⁾ KOM (2003) 68 slutlig, 12.2.2003.

⁽¹³⁾ Handlingsplanen punkt 74. Se även punkterna 25, 47 och 48 i samma dokument.

⁽¹⁴⁾ Dokument A5-0256, antaget vid EP:s plenarsession 2.9.2003, punkterna 11 och 14.

3.4 Svaren på enkäten och diskussionerna under utfrågningen kan sammanfattas i följande huvudlinjer som man var överens om:

3.4.1 Det föreligger avsevärda skillnader mellan de nationella rättssystemen med avseende på försäkringsavtal.

3.4.2 Bristen på harmonisering när det gäller försäkringslagstiftningen inom EU är allvarlig och påverkar genomförandet av inre marknaden på detta område.

3.4.3 Särskilt när det gäller mindre och medelstora försäkringstagare (enskilda konsumenter och små och medelstora företag) är en viss grad av harmonisering önskvärd/nödvändig för att undvika olika villkor och diskriminering (massriskor).

3.4.4 Den tillnärmning som behöver genomföras i syfte att harmonisera försäkringsavtalsrätten bör ske gradvis och utan någon överdriven skärpning av reglerna, eftersom man bör hålla i minnet att harmonisering inte är ett mål i sig utan ett instrument för genomförandet av inre marknaden samtidigt som principerna om nödvändighet och proportionalitet iakttas.

3.4.5 Harmoniseringen bör främst inriktas på

— tvingande bestämmelser och

— försäkringsavtalsrätten i allmänhet.

3.4.6 När det gäller formen, kan den avtalsmodell som harmoniseringen leder till vara "frivillig", men så snart avtalet tecknats måste det vara bindande för båda parter med avseende på samtliga villkor och punkter.

3.4.7 Instrumentet man väljer för att fastställa en sådan modell bör vara en förordning, så att en fullständig harmonisering säkerställs.

3.4.8 Vid utarbetandet av förordningen kan förslagen till direktiv från 1979 och 1980, med EP:s och EESK:s förslag till ändringar, utgöra en utgångspunkt. De bör dock omarbetas grundligt i ljuset av den utveckling som sedan dess skett på området för försäkringsavtal.

3.4.9 En harmonisering som utformas på detta sätt kan bidra till en ökning av gränsöverskridande försäkringstransaktioner och att utveckla inre marknads kapacitet på detta område.

3.4.10 Den rättsliga grunden för ett initiativ av detta slag skulle kunna vara artikel 95 i EG-fördraget.

3.5 I några kommentarer från deltagarna och vissa enkätsvar framhålls följande:

3.5.1 Harmoniseringen måste bygga på valfrihet och begränsas till att fastställa de grundläggande principerna.

3.5.2 Harmoniseringen skall avse enbart gränsöverskridande avtal och endast gälla för fysiska personer.

3.5.3 Denna harmonisering är inte en patntlösning för att komma till rätta med alla problem som har att göra med hur den inre marknaden för försäkringar fungerar.

3.5.4 Man bör i detta sammanhang också ta särskild hänsyn till ömsesidiga försäkringar och socialförsäkringsinstitut med tanke på deras särprägel.

4. Behovet av ett gemenskapsinitiativ

4.1 Inre marknaden och försäkringar

4.1.1 Allmänna kommentarer om inre marknaden i förhållande till försäkringar

4.1.1.1 EU:s inre marknad omfattar ett område utan inre gränser som möjliggör fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital (artikel 14.2 i EG-fördraget). Försäkringar faller antingen under friheten att tillhandahålla tjänster (artiklarna 49–55 i EG-fördraget) eller under etableringsfriheten, beroende på omständigheterna. Att försäkringsföretag tillhandahåller gränsöverskridande tjänster eller etablerar sig i en annan medlemsstat gör att de ger sig in i konkurrensen med de försäkringsprodukter som endast erbjuds inom landet.

4.1.1.2 Följaktligen får en försäkringstagare ett större antal alternativ att välja mellan. I idealfallet bör konsumenternas slutliga val av försäkring vara den "osynliga hand" som styr inre marknaden för försäkringar.

4.1.1.3 Det finns andra friheter som berörs av frågan om försäkringar: Fri överföring av premier och försäkringsutbetalningar garanteras (artikel 56 i EG-fördraget). Dessutom skall försäkringstagare som utnyttjar sina friheter i enlighet med artikel 18 i EG-fördraget inte behöva se sina försäkringsavtal påverkas negativt av att de flyttar till ett land med en annan rättsordning.

4.1.2 Nuläget för harmonisering av försäkringsrätten och försäkringsavtalsrätten

4.1.2.1 På grund av alla de beröringspunkter som finns mellan försäkringar (lagstiftning) och friheterna i EG-fördraget beslutade EG att harmonisera viktiga delar av försäkringsrätten för att kunna åstadkomma en (korrekt) fungerande inre marknad. Lagstiftningen avseende tillsyn av försäkringar är i stort sett harmoniserad inom EG och EES genom tre generationer av direktiv på försäkringsområdet.

4.1.2.2 Ett resultat av detta blev att man inrättade ett system för tillstånd och kontroll i ursprungslandet, något som redan hade påtalats i EG-domstolens dom av den 4 december 1986⁽¹⁵⁾. På området för försäkringsavtalsrätt begränsades harmoniseringen mer eller mindre till frågor som gäller internationell privaträtt och internationell processrätt.⁽¹⁶⁾

4.1.2.3 Den materiella försäkringsrätten har endast harmoniserats inom vissa specifika sektorer, och inom dessa sektorer berörs bara vissa särskilda aspekter. Det finns till exempel en omfattande lagstiftningskorpus inom området för motorfordonsförsäkring⁽¹⁷⁾. Gemensamma regler förekommer också när det gäller rättsskydds-försäkring⁽¹⁸⁾.

4.1.2.4 Under nationell lagstiftning faller emellertid fortfarande den materiella försäkringsavtalsrätten, eller den allmänna del som innehåller regler som avser samtliga försäkringslag. Mot denna bakgrund ställer man sig oundvikligen frågan om en väl fungerande inre försäkringsmarknad också kräver en harmonisering av försäkringsavtalsrätten. Svaret på denna fråga är jakande om skillnaderna i de nationella rättsordningarna för försäkringsavtal utgör ett hinder för inre marknadens genomförande.

⁽¹⁵⁾ EG-domstolens dom av den 4 december 1986, REG 1986, s. 3755 (kommissionen mot Tyskland).

⁽¹⁶⁾ Internationell processrätt: Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttsens område (EGT L 12, 16.1.2001) (senast ändrad i EGT L 225, 2002, s. 13), art. 8–14. Internationell privaträtt: Konventionen om tillämplig lag för avtalsförpliktelser av den 19 juni 1980, EGT L 166, 1980, särskilt art. 1.3, 1.4. Direktiv: Rådets andra direktiv av den 22 juni 1988 om samordning av lagar och andra författningar som avser annan direkt försäkring än livförsäkring, och med bestämmelser avsedda att göra det lättare att effektivt utöva friheten att tillhandahålla tjänster, samt om ändring av direktiv 73/239/EEG, EGT L 172, 1988, s. 1 (senast ändrad i EGT L 228, 1992, s. 1), särskilt art. 2 c och 2 d, art. 3, 5, 7 och 8. Rådets direktiv 92/49/EEG av den 18 juni 1992 om samordning av lagar och andra författningar som avser annan direkt försäkring än livförsäkring samt om ändring av direktiv 73/239/EEG och 88/357/EEG (tredje direktivet om annan direkt försäkring än livförsäkring), EGT L 228, 1992, s. 1 (senast ändrad i EGT L 35, 2003, s. 1, särskilt art. 1 a och b, art. 27, 28, 30 och 31. Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/83/EG av den 5 november 2002 om livförsäkringar, EGT L 345, 2002, s. 1, särskilt art. 32 och 33. Avseende internationell privaträtt i direktiven, se Reichert-Facilides/d'Oliveira (eds.), *International Insurance Contract Law in the EC*, Deventer 1993, Reichert-Facilides (Hg.), *Aspekte des internationalen Versicherungsvertragsrechts im EWR*, Tübingen 1994.

⁽¹⁷⁾ Rådets direktiv 72/166/EEG av den 24 april 1972 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om ansvarsförsäkring för motorfordon och kontroll av att försäkringsplikten fullgörs beträffande sådan ansvarighet, EGT L 103, 1972, s. 1 (senast ändrad i EGT L 8, 1984, s. 17). Rådets direktiv 72/166/EEG av den 30 december 1983 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om ansvarsförsäkring för motorfordon, EGT L 8, 1984, s. 17 (senast ändrad i EGT L 129, 1990, s. 33). Rådets tredje direktiv 90/232/EEG av den 14 maj 1990 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om ansvarsförsäkring för motorfordon, EGT L 129, 1990, s. 33. Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/26/EEG av den 16 maj 2000 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar om ansvarsförsäkring för motorfordon samt om ändring av rådets direktiv 73/239/EEG och 88/357/EEG (fjärde direktivet om motorfordonsförsäkring), EGT L 181, 2000, s. 65. Kommissionen lade den 7 juni 2002 fram ett förslag om ett femte direktiv, KOM(2002) 244 slutlig – EGT C 227 E, s. 387.

⁽¹⁸⁾ Rådets direktiv 87/344/EEG av den 22 juni 1987 om samordning av lagar och andra författningar angående rättsskydds-försäkring, EGT L 185, 1987, s. 77.

4.2 Försäkringsavtalsrätten som hinder för den inre försäkringsmarknadens funktion

4.2.1 Aktuell situation: en bristfällig inre försäkringsmarknad

4.2.1.1 Det finns fakta som talar för att de åtgärder som EG hittills vidtagit⁽¹⁹⁾ på ett påtagligt sätt har förbättrat men ännu inte fulländat den inre försäkringsmarknadens funktion⁽²⁰⁾. Ett exempel som belyser detta är friheten att tillhandahålla försäkringstjänster när det gäller massriskor, som säkerställs genom artikel 49 i EG-fördraget och som fastställs i direktiven om försäkringsrätt, men i verkligheten utnyttjar varken försäkringsbranschen eller konsumenterna denna frihet i någon högre grad.

4.2.2 Bakgrund till den aktuella situationen

4.2.2.1 Den tidigare beskrivna aktuella situationen kan tydliggöras genom en analys av den rättsliga bakgrunden. En av nyckelfaktorerna är det faktum att försäkringar ofta beskrivs som en "rättslig produkt". Med detta menas att den produkt som säljs av ett försäkringsföretag utgörs av det egentliga försäkringsavtalet, som utformas i enlighet med parternas överenskommelse och den rättsordning (bindande) som är tillämplig.

4.2.2.2 Något problem för en väl fungerande inre marknad bör inte föreligga så länge som parternas oberoende ställning på området för avtalsrätt ger dem rätt att utforma försäkringsprodukterna efter ömsesidiga önskemål.

4.2.2.3 Det är dock i stor utsträckning tvingande regler⁽²¹⁾ som gäller för försäkringar. Vissa av dessa regler är samtidigt tvingande på internationell nivå.

⁽¹⁹⁾ Se punkt 4.1.2.

⁽²⁰⁾ Se Eurostat.

⁽²¹⁾ Sådana bestämmelser kan betecknas som absolut tvingande så länge parterna inte kan frångå dem genom egen överenskommelse. Bestämmelserna kan betecknas som delvis tvingande när en överenskommelse mellan parterna (endast) får innebära fördelaktigare villkor för konsumenten än de rättsliga reglerna.

4.2.2.4 Faktum är att ett försäkringsbolags produkt i hög grad påverkas av den lagstiftning som gäller, vilket innebär att skillnaderna mellan de olika nationella rättsordningarna för försäkringsavtal kan utgöra hinder för inre marknadens funktion. I kommissionens handlingsplan om en mer samordnad europeisk avtalsrätt erkänns öppet detta faktum⁽²²⁾. Denna situation kommer att analyseras längre fram ur de olika parternas perspektiv, försäkringsgivarens (punkt 4.2.3), försäkringstagarens (punkt 4.2.4) och försäkringsförmedlarens (punkt 4.2.5).

4.2.3 Försäkringsgivarens perspektiv

4.2.3.1 Försäkringsgivaren är den som ställer ut en försäkring. Utformningen av ett försäkringsavtal grundar sig på en riskkalkyl som tar hänsyn till den rättsliga ram som gäller vid försäljning av försäkringen. En försäkringsgivare som kan sälja en produkt i enlighet med en enhetligt gällande rättsordning i hela gemenskapen kan föra samman riskerna inom gemenskapen utan sådana snedvridningar som orsakas av skillnader i nationell försäkringsavtalsrätt. Skillnader i den nationella försäkringsavtalsrätten skulle följaktligen inte utgöra något hinder för försäkringsgivarens friheter.

4.2.3.2 Om däremot den lagstiftning som gäller för ett avtal ändras beroende på var försäljningen sker skulle varje medlemsstats rättsordning påverka riskkalkylen, vilket leder till att den princip om stora kvantiteter som all försäkringsverksamhet bygger på inte fungerar.

4.2.3.3 Försäkringsgivare som saluför sina tjänster över gränserna skulle behöva anpassa sina avtal efter olika modeller och kalkyler i enlighet med gällande lagstiftning, vilket skulle utgöra ett betydande hinder för inre marknadens funktion.

4.2.3.4 En summarisk analys av gemenskapens regler inom ramen för internationell privaträtt på området för försäkringar visar att en försäkringsgivare i verkligheten är tvungen att anpassa sina avtal till den rättsordning som gäller i det land där försäkringen saluförs. I enlighet med artikel 1 a och 1 h i andra direktivet om annan försäkring än livförsäkring⁽²³⁾ faller försäkringsavtal under den medlemsstats lagstiftning där risken placeras, och i enlighet med artikel 32.1 första strecksatsen i direktivet om livförsäkring⁽²⁴⁾ i den medlemsstat där avtalet tecknas. Den plats där risken placeras eller där avtalet sluts sammanfaller i de flesta fall med försäkringstagarens stadigvarande bostadsort⁽²⁵⁾.

⁽²²⁾ EGT L 63, 2003, s. 1, (punkt 47 och 48: "Samma problem uppstår särskilt i samband med försäkringsavtal").

⁽²³⁾ För fullständigt citat, se fotnot 20.

⁽²⁴⁾ För fullständigt citat, se fotnot 20.

⁽²⁵⁾ Se art. 2 d i tredje direktivet om andra försäkringar än livförsäkringar; och art. 1 g i direktivet om livförsäkring.

4.2.3.5 Försäkringsgivaren kan kringgå detta genom att välja vilken lagstiftning som skall tillämpas för försäkringsavtalet (med största sannolikhet den lagstiftning som gäller där försäkringsgivaren har sitt säte) i överenskommelse med försäkringstagaren. Denna möjlighet är dock relativt begränsad på grund av de internationella privaträttsliga reglerna i direktiven om försäkringar. När det gäller andra försäkringar än livförsäkringar tillåter direktiven endast val av tillämplig lag då det gäller försäkringsavtal som omfattar stora risker⁽²⁶⁾. Medlemsstaterna, dvs. den medlemsstat där risken är belägen, kan bestämma omfattningen av avtalsparternas valfrihet⁽²⁷⁾. I alla övriga fall begränsas till viss del avtalsparternas valfrihet⁽²⁸⁾, vilket alltså inte löser problemen för försäkringsföretag som saluför sina försäkringar över gränserna. När det gäller livförsäkringar kan den medlemsstat där avtalet tecknas ge parterna valfrihet⁽²⁹⁾; i övrigt är parternas möjlighet att välja tillämplig lag ytterst begränsad⁽³⁰⁾.

4.2.3.6 Denna genomgång av situationen för europeisk lagstiftning med avseende på internationella försäkringsavtal visar tydligt att försäkringsgivaren när det gäller försäkringar med massriskor oftast måste anpassa sin produkt till den rättsordning som gäller där försäkringstagaren är stadigvarande bosatt⁽³¹⁾. Dessa svårigheter blir ännu större om försäkringstagaren ändrar sin stadigvarande bostadsort efter det att avtalet tecknats⁽³²⁾.

4.2.3.7 Det enda undantaget inom den europeiska försäkringsavtalsrätten är s.k. stora risker när det gäller försäkringar av annat slag än livförsäkringar. Här kan försäkringstagarna och försäkringsgivarna välja vilken lagstiftning som skall tillämpas. Även när det gäller stora risker kan emellertid en

⁽²⁶⁾ Artikel 7.1 f i andra direktivet om andra försäkringar än livförsäkringar (ändrad genom artikel 27 i tredje direktivet om andra försäkringar än livförsäkringar). För en definition av stora risker, se artikel 5 d i i första direktivet om andra försäkringar än livförsäkring.

⁽²⁷⁾ Se art. 7.1 a och d i andra direktivet om annan försäkring än livförsäkring.

⁽²⁸⁾ Se artikel 7.1 b, c och e.

⁽²⁹⁾ Se artikel 32.1 andra meningen i direktivet om livförsäkringar.

⁽³⁰⁾ Se artikel 32.2 i direktivet om livförsäkringar.

⁽³¹⁾ Se kommissionens handlingsplan, EGT C 63, 2003, s. 1 (punkt 48: "Att formulera en enda försäkring som skulle kunna marknadsföras på samma villkor på olika europeiska marknader har visat sig omöjligt i praktiken").

⁽³²⁾ Trots att en sådan förändring i allmänhet inte påverkar tillämplig lag kan de regler som är (internationellt) tvingande på den nya bostadsorten tillämpas av denna medlemsstats rättsväsende. I enlighet med artikel 9.1 b i förordningen om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar kan försäkringstagaren vidta rättsliga åtgärder mot försäkringsgivaren på (nya) bostadsorten. Domstolen i denna medlemsstat kan verkställa de tvingande reglerna i artikel 7.2 andra stycket i andra direktivet om andra försäkringar än livförsäkringar och i artikel 32.4 i direktivet om livförsäkringar (tvingande regler enligt *lex fori*).

domstol i den medlemsstat där försäkringstagaren är bosatt (jurisdiktion enligt artikel 9.1 b i Bryssel I-förordningen ⁽³³⁾) tillämpa tvingande bestämmelser ⁽³⁴⁾.

4.2.3.8 Försäkringsgivarna är däremot mycket tveksamma när det gäller att tillhandahålla tjänster över gränserna, åtminstone när det gäller massriskor. Man kan hävda att en ändring av den internationella privaträtten skulle lösa situationen. Det förefaller i själva verket som om nämnda hinder skulle försvinna om parterna fritt fick välja vilken lagstiftning som skall tillämpas och om man – ifall ett sådant val inte fattats – fastställde vilken lag som skall tillämpas utifrån var försäkringsgivaren har sitt säte. En sådan ändring av den internationella privaträtten skulle emellertid äventyra den internationella privaträtts grundläggande definition av försäkringstagare och konsumentskydd: Fritt val av lagstiftning inom försäkringssektorn skulle tillåtas också i relationerna mellan företag och konsumenter medan konsumenterna omfattas av artikel 5 i Romkonventionen när det gäller andra sektorer. Samtidigt skulle detta inte helt och hållet lösa problemet: Domstolarna i den medlemsstat där försäkringstagaren är bosatt skulle alltjämt tillämpa sina egna internationellt bindande regler. Framför allt skulle försäkringstagarna tveka att köpa försäkringar utomlands, eftersom de vet att de inte längre skyddas av lagstiftningen i sitt hemland utan underställs en okänd utländsk försäkringslag ⁽³⁵⁾.

4.2.4 Försäkringstagarnas perspektiv

4.2.4.1 Mot bakgrund av gällande internationell privaträtt kan försäkringstagarna vilja teckna utländska försäkringar. I vetskap om att de (i de flesta fall) skyddas av lagstiftningen i det land där de är bosatta är de intresserade av att teckna en försäkring i ett annat medlemsland. Men även om de vill kan de inte köpa utländska produkter; tillämpningen av lagstiftningen i det land där de bor innebär alltid att försäkringsavtalet omvandlas till ett kontrakt som mer eller mindre faller under denna lagstiftning. Om de trots allt vill köpa utländska försäkringsprodukter kommer de att stöta på utländska försäkringsgivare som tvekar att tillhandahålla den täckning de önskar.

4.2.4.2 Som tidigare nämnts kan denna osäkerhet förmodligen undvikas genom att man ändrar bestämmelserna i den internationella försäkringsavtalsrätten ⁽³⁶⁾. En sådan ändring skulle dock leda till att man kommer till rätta med försäkringsgivarens tvekan när det gäller att tillhandahålla ett kontrakt men skapar en nästan lika stor osäkerhet hos försäkringstagaren när det gäller att teckna ett utländskt kontrakt. Man kan

⁽³³⁾ Se fotnot 20.

⁽³⁴⁾ Försäkringsgivaren kan undvika detta genom att införa en jurisdiktionsklausul i enlighet med artikel 13.5 och artikel 14 (14.5) i Bryssel I-förordningen och ge domstolarna i den medlemsstat där försäkringsgivaren har sitt säte rätt att utöva exklusiv jurisdiktion. Ur försäkringsgivarens synpunkt är situationen mycket mer lovande när det handlar om stora risker.

⁽³⁵⁾ Se punkt 4.2.4.

⁽³⁶⁾ Se ovan punkt 4.2.3.

alltså inte förvänta sig att en inre försäkringsmarknad spontant tar form.

4.2.4.3 Ytterligare en aspekt bör tas upp. Försäkringstagarna har fri rörlighet på inre marknaden (se särskilt artikel 18 i EG-fördraget). Om försäkringstagaren bosätter sig i ett annat land kan det dock inverka negativt på försäkringstagarens försäkringssituation. För det första kan domstolarna i den medlemsstat dit försäkringstagaren flyttar tillämpa nya bestämmelser som är obligatoriska på internationell nivå och som påverkar det försäkringskontrakt som ingåtts i försäkringstagarens tidigare bosättningsland. För det andra kan lagen om obligatoriska försäkringar kräva en täckning som skiljer sig från den som försäkringstagaren har enligt det kontrakt som ingåtts i det tidigare bosättningslandet. För det tredje kan en försäkringstagare föredra att placera riskerna i olika medlemsstater och få täckning genom ett enda försäkringsavtal.

4.2.4.4 Inom ramen för det aktuella rättsliga läget tillåts ännu inte sådana europeiska försäkringsavtal. I stället tecknas paraplyavtal och i själva verket finns det lika många kontrakt som berörda medlemsstater. Vad som saknas är dock ett flyttbart försäkringsavtal för den ovan beskrivna mobila försäkringstagare ⁽³⁷⁾ som under sin livstid lever och arbetar på olika ställen i EU.

4.2.5 Försäkringsförmedlarnas perspektiv

4.2.5.1 Försäkringsförmedlarna utgör en viktig distributionskanal för försäkringar, och de spelar en väsentlig roll i utvecklingen av en inre försäkringsmarknad. Det gäller framför allt försäkringsmäklarna. Genom att utnyttja sin rätt att tillhandahålla tjänster – i enlighet med artiklarna 49–55 i EG-fördraget och med stöd av direktivet om försäkringsförmedling ⁽³⁸⁾ – bidrar försäkringsförmedlarna på ett påtagligt sätt till att en inre försäkringsmarknad inrättas och kan fungera. Särskilt i fråga om massriskor är det mer sannolikt att en försäkringsmäklare försöker täcka en risk på en utländsk försäkringsmarknad än att kunden själv gör det.

4.2.5.2 Det är emellertid föga troligt att information om en utländsk försäkringsmarknad och dess produkter är till någon större hjälp för försäkringsmäklare som saknar kunskap om den lokala lagstiftningen. Eftersom de produkter som finns på en utländsk försäkringsmarknad har utformats med hänsyn till den lokala lagstiftningen, kan försäkringsmäklarna inte utgå från att försäkringsavtalets innehåll och pris förblir desamma när avtalet styrs av (den utländske) kundens regelverk. Därför

⁽³⁷⁾ Basedow, Die Gesetzgebung zum Versicherungsvertrag zwischen europäischer Integration und Verbraucherpolitik, Reichert-Facilides/Schnyder (Hg.), Versicherungsrecht in Europa – Kemperspektiven am Ende des 20. Jahrhunderts, ZSR 2000 (Beiheft 34) 13–30 (s. 20).

⁽³⁸⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/92/EG av den 9 december 2002 om försäkringsförmedling, EGT L 9, 2003, s. 3.

kan de inte utan svårighet utnyttja utländska försäkringsmarknader för att täcka massriskor, utan måste förhandla om kontrakten från fall till fall. Detta kan leda till avskräckande transaktionskostnader och därmed utgöra ett hinder på den inre marknaden för försäkringar.

4.2.6 Liknande problem när det gäller försäkringar som tecknas hos filialer

4.2.6.1 Ett vanligt argument är att försäkringar på grund av sin natur kräver geografisk närhet mellan försäkringsgivare och försäkringstagare. I framtiden kan det komma att visa sig att gränsöverskridande försäljning inte är lika vanligt inom försäkringssektorn som på andra områden (exempelvis bokförsäljning via Internet osv.). Med hänsyn till kundkontakten är det möjligt att försäkringsgivarna föredrar att agera via filialer och dotterbolag i andra medlemsstater.

4.2.6.2 Förespråkarna för detta synsätt motsätter sig i princip inte en harmonisering av rättsreglerna för försäkringsavtal. De vill snarare visa att effekterna kommer att begränsas till vissa försäkringskontrakt som i realiteten kommer att marknadsföras över gränserna och till kunder som är rörliga och är bosatta i än det ena, än det andra medlemslandet.

4.2.6.3 I praktiken kommer effekterna dock att bli mer påtagliga. Om försäkringskontrakt marknadsförs i andra medlemsstater via filialer eller dotterbolag uppstår samma problem för kunder, förmedlare och försäkringsgivare. Försäkringsgivarna måste anpassa sina produkter till de lokala förhållandena och även till det lokala regelverket. Följaktligen måste de omarbota sina produkter. Därför kan inte ett försäkringsavtal som utformats i en medlemsstat marknadsföras i en annan medlemsstat via en filial utan att det görs genomgripande ändringar till följd av de olika regelverken. Försäkringsförmedlare och kunder ställs helt enkelt inför problemet att de inte hittar några utländska försäkringsprodukter på marknaden.

4.2.6.4 En harmonisering av försäkringsavtalsrätten skulle kraftigt minska kostnaderna för produktutformning på inre marknaden. Försäkringsgivare som etablerar sig i en annan medlemsstat skulle kunna begränsa sig till att ge kunderna råd via sina agenter och skadereglering via sina respektive regionala kontor osv. Även om försäkringsgivarna skulle agera via dotterbolag, skulle försäkringsgrupperna kunna dela arbetet och kostnaderna för produktutformning.

4.2.6.5 På så vis skulle kunderna verkligen kunna dra nytta av inre marknads fördelar. En inre marknad som grundar sig på en harmoniserad försäkringsavtalsrätt skulle göra det lättare att sprida innovationer på försäkringsområdet över gränserna, och de europeiska konsumenterna skulle kunna dra nytta av tillgången till försäkringsprodukter av utländsk modell.

4.3 Harmonisering av försäkringskontrakten och EU:s utvidgning

4.3.1 Den 1 maj 2004 anslöt sig tio nya medlemsstater till EU. Åtta av dessa var länder med övergångsekonomier. En försäkringslagstiftning i linje med gemenskapens regelverk var en förutsättning för att de skulle bli medlemmar i EU⁽³⁹⁾. En modern försäkringsavtalsrätt är ett omistligt villkor för en välfungerande försäkringsmarknad i dessa länder. Somliga av de nya medlemsländerna har antagit en modern lagstiftning medan andra fortfarande måste vidta åtgärder på detta område.

4.3.2 Det förefaller därför som om en harmonisering av försäkringsavtalsrätten skulle gynna en utvidgad inre försäkringsmarknad, eftersom den skulle hjälpa de nya medlemsstaterna att modernisera sin lagstiftning och förhindra att det uppstår nya skillnader mellan systemen i de olika medlemsstaterna. Det vore värdefullt om Europeiska kommissionen så snabbt som möjligt kunde informera de respektive länderna om när man planerar att harmonisera försäkringsavtalsrätten.

5. Kommissionens förslag till direktiv från 1979

5.1 Som nämnades tidigare lade kommissionen fram ett första förslag till direktiv redan 1979, som syftade till att samordna medlemsstaternas bestämmelser i lagar och andra författningar på området för försäkringsavtal⁽⁴⁰⁾. Förslaget utarbetades i enlighet med det allmänna programmet för att avskaffa inskränkningarna i friheten att tillhandahålla tjänster, som – när det gäller direkta försäkringar – syftade till en samordning av de rättsliga och administrativa instrument som styr försäkringskontrakten för att undvika att skillnaderna i texterna får konsekvenser för försäkringstagarna och tredje part⁽⁴¹⁾.

5.2 I förslaget ansåg man inte att den samordning som de då gällande direktiven uppnått var tillräcklig; man ansåg inte heller att det var tillräckligt att fördraget bestred varje form av diskriminerande förfarande i fråga om tillhandahållande av tjänster om det berörda företaget inte var etablerat i den medlemsstat där tjänsten tillhandahölls.

⁽³⁹⁾ Se Heiss, "Expanding the Insurance Acquis to Accession Candidates: From the Europe Agreements to Full Membership": Heiss (ed.), "An Internal Insurance Market in an Enlarged European Union", Karlsruhe 2002, 11–22.

⁽⁴⁰⁾ KOM(79) 355 slutlig av den 10 juli 1979, EGT C 190/2, 28.7.1979.

⁽⁴¹⁾ EGT 15. 1.1962, V C a.

5.2.1 Av denna anledning ansåg man att det vore lämpligt att harmonisera bestämmelserna avseende vissa allmänna frågor som bland annat rörde ansvar baserat på betald premie, kontraktets giltighetstid och ställningen för försäkrade som inte är försäkringsinnehavare samt konsekvenserna av å ena sidan försäkringstagarens uppgifter (med avseende på riskdeklaration och försäkringskada) då avtalet sluts och under kontraktets giltighetstid, och å andra sidan hans eller hennes beteende i anslutning till åtgärder vid skada.

5.2.2 Vidare menade man att medlemsstaterna endast kan tillåtas att överväga andra lösningar när det gäller de frågor som regleras i direktivet om detta uttryckligen medges i direktivet och utan att det äventyrar förslaget målsättningar som utgör ett viktigt steg mot en total harmonisering på området ⁽⁴²⁾.

5.3 I det yttrande som EESK enhälligt antog om detta förslag ⁽⁴³⁾ framhölls följande:

- a) Kommissionen begränsade sin samordning till ett par väsentliga punkter, men så småningom borde även andra aspekter harmoniseras.
- b) Kommittén beklagade att det inte gjordes någon skillnad mellan massriskor å ena sidan och handels- och industriskador å andra sidan.
- c) Kommittén föreslog att även sjukförsäkringen borde undantas från tillämpningen.

⁽⁴²⁾ I texten anges att bland annat följande områden skall harmoniseras:

- a) Försäkringsavtalets formella uppställning.
- b) En garantirätt i samband med att avtalet sluts samt ett minimum av formella krav.
- c) Det språk på vilket avtalet ingås.
- d) De bestämmelser som ligger till grund för den försäkrades deklARATIONER när avtalet sluts och som kan påverka försäkrarens bedömning och riskåtagande samt konsekvenserna om sådana saknas eller om avsiktliga fel begås.
- e) De bestämmelser som ligger till grund för den försäkrades deklARATIONER under avtalets giltighetstid med avseende på uppgifter eller omständigheter som kan leda till en ökad risk samt bristen på fullgörande av denna skyldighet.
- f) Bestämmelserna avseende bevisbörda när ovannämnda skyldigheter förbisätts.
- g) Bestämmelserna avseende bonus vid riskminskning.
- h) Konsekvenserna av betalningsförsummelser när det gäller hela eller delar av försäkringspremien under kontraktets giltighetstid.
- i) Försäkringstagarens skyldigheter vid försäkringskada.
- j) Reglerna för uppsägning av försäkringskontrakt.
- k) Möjligheterna för parterna att frångå direktivets bestämmelser om detta är mer gynnsamt för försäkringstagaren, den försäkrade eller tredje part som skadats.

Förslaget till direktiv skulle tillämpas på direkta försäkringar av annat slag än livförsäkringar, förutom sådana som gäller:

- a) Järnvägsfordon.
- b) Luftfartyg.
- c) Fartyg på öppet vatten, sjöar och inre vattenvägar.
- d) Godstransporter.
- e) Civilt ansvar för luftfartyg och fartyg på öppet vatten, sjöar och inre vattenvägar.
- f) Krediter och intäckningar på grund av deras särdrag.

⁽⁴³⁾ (Föredragande De Bruyn), EGT C 146, 16.6.1980.

d) Kommittén beklagade att direktivet inte omfattade kontrakt som tecknats av försäkringsgivare etablerade i medlemsländerna men som gav täckning för risker i ett tredje land, och inte heller sådana kontrakt som tecknats av försäkringstagare som var bosatta i ett land utanför EU.

e) Kommittén efterlyste särskilda bestämmelser för fysiska personer och små och medelstora företag med avseende på följande:

1- Betänketid och ångerrätt.

2- Oskäliga villkor.

3- Tydlig angivelse av undantag och tidsfrister.

4- Relevant information innan ett avtal sluts.

f) Kommittén förespråkade att rätten att väcka talan för tredje part som åsamkats skada skulle bli föremål för ett särskilt direktiv eller behandlas i en senare samordningsfas.

5.4 Därefter analyserade kommittén var och en av artiklarna i förslaget. De synpunkter som då framfördes förtjänar att uppmärksammas om det utarbetas nya initiativ på området.

5.5 Europaparlamentet avgav också ett betänkande ⁽⁴⁴⁾ om detta förslag. Bland annat menade man att en harmonisering skulle borge för en enhetlig skyddsnivå för försäkringstagarna oavsett vilken lagstiftning som tillämpas.

5.5.1 Europaparlamentet lade fram ett antal ändringsförslag, främst med avseende på direktivets tillämpningsområde (avskaffandet av undantag), försäkringsavtalets huvudpunkter, försäkringstagarens uppgiftsskyldighet och dess konsekvenser för försäkringskontraktet när det gäller såväl den ursprungliga situationen som förändringar under kontraktets giltighetstid, bevis som skall läggas fram av försäkringstagaren vid försäkringskada samt villkoren för uppsägning av försäkringskontrakt.

5.5.2 Europaparlamentets avsikt var helt klart att betona att det bör råda balans mellan försäkringstagarens och försäkringsgivarens intressen.

⁽⁴⁴⁾ EGT C 265, 13.10.1980.

5.6 Som en uppföljning av dessa synpunkter utarbetade kommissionen ett nytt, omarbetat förslag⁽⁴⁵⁾ där man tog hänsyn till de olika förslag som kommittén och Europaparlamentet lagt fram. För första gången uppmärksammade man här det faktum att samordning av lagar och andra författningar avseende försäkringskontrakt skulle göra det lättare att tillhandahålla tjänster i en medlemsstat för försäkringsgivare från en annan medlemsstat. Det var en av de första gångerna som man nämnde målsättningen att uppnå en inre marknad för finansiella tjänster⁽⁴⁶⁾.

5.6.1 Enligt kommissionens förslag skulle direktivet träda i kraft den 1 juli 1983. På grund av en bristande politisk vilja i medlemsstaterna antogs det dock aldrig.

5.7 *Vilken relevans har kommissionens förslag till direktiv från 1979?*

5.7.1 Svaren på den enkät som skickades ut tyder liksom den offentliga hearing som anordnades den 16 april 2004 på att det råder allmän enighet om att detta förslag, trots att det är över tjugo år gammalt, alltså bör betraktas som ett relevant bidrag och att det kan utgöra en god utgångspunkt för ett nytt initiativ på detta område.

5.7.2 Det har dock påpekats att de aktuella behoven av en harmonisering av försäkringskontrakten sträcker sig utöver förslaget från 1980, och att de bestämmelser som föreslås bör bygga på en diskussion mot bakgrund av en djupgående komparativrättslig studie.

6. Harmoniseringsmetoder

6.1 *Finna de bästa lösningarna genom en komparativrättslig metod*

6.1.1 Varje försök att harmonisera den europeiska försäkringsavtalsrätten bör föregås av ett förberedande komparativrättsligt arbete. Ett sådant pågår på akademisk nivå. I själva verket har det förberedande arbetet redan fullbordats på området för allmän avtalsrätt och ligger till grund för principerna för den europeiska avtalsrätten. På området försäkringsavtalsrätt finns ett stort antal komparativrättsliga forskningsresultat⁽⁴⁷⁾ som har offentliggjorts eller kommer att offentliggöras. År 1999 grundade den senare avlidne professor Reichert-Facilides en projektgrupp, "Restatement of European Insurance Contract Law". Medlemmarna i denna grupp är specialister på försäkringskontrakt och företräder olika rättsordningar (inom och utanför EU).

⁽⁴⁵⁾ KOM(80) 854 slutlig, 15.12.80, EGT C 355, 31.12.1980.

⁽⁴⁶⁾ I kommissionens nya förslag bör följande punkter uppmärksammas:

(a) Undantag av sjukförsäkringen i enlighet med EESK:s förslag.
 (b) En mer detaljerad beskrivning av förfarandena för att säga upp ett kontrakt, där man förordar möjligheten att bevara ändrade kontrakt i stället för att häva dem.
 (c) Bättre formulerade bestämmelser avseende bevisbörda.

⁽⁴⁷⁾ Se Basedow/Fock (ed.), *Europäisches Versicherungsvertragsrecht*, Tübingen, volym I och II 2002, volym III 2003; Reichert-Facilides (ed.), *Insurance Contracts*, i: *International Encyclopedia of Comparative Law* (under utarbetande).

6.1.2 Utgångspunkterna för att hitta den "bästa lösningen" inom försäkringsavtalsrätten skulle kunna vara följande: För det första måste man ta hänsyn till att huvudsyftet med all lagstiftning om försäkringsavtal är att upprätta en rättslig ram för att effektivt täcka försäkringsgivarens risker och därmed garantera en väl fungerande försäkringsverksamhet. För det andra är det väsentligt att uppnå en balans mellan parternas olika intressen. I detta sammanhang måste man hålla i minnet att i modern tid är tendensen oftast försäkringstagaren att ge ett relativt starkt skydd.

6.1.3 Mot denna bakgrund bör strävan att förbättra den inre försäkringsmarknaden vara koncentrerad till tvingande regler. Dessa regler är ett nödvändigt villkor för att parterna fritt skall kunna sluta avtal, men de utgör samtidigt ett hinder för den inre försäkringsmarknaden så länge som de inte är harmoniserade. Regleringsbehoven på försäkringsområdet går följaktligen hand i hand med kraven på harmonisering av en inre försäkringsmarknad.

6.2 *Harmoniseringen måste ge försäkringstagarna en hög skyddsnivå*

6.2.1 Syftet med lagar om försäkringsavtal – åtminstone deras delvis tvingande bestämmelser – är att skydda den svagare parten och de kan till sin funktion betecknas som konsumentlagar. Traditionellt är dock skyddet för försäkringstagare starkare än i den allmänna konsumentlagstiftningen: Småföretag är i likhet med enskilda konsumenter skyddade när de tecknar försäkringar.

6.2.2 Vid harmonisering av konsumentlagstiftningen skall EU garantera konsumenterna en hög skyddsnivå (artikel 95.3 i EG-fördraget). Denna princip gäller också rättsakter baserade på andra artiklar i EG-fördraget som ger EU lagstiftningsbefogenhet (inom försäkringsrätt i allmänhet artikel 47.2 tillsammans med artikel 55 i EG-fördraget). Harmonisering av försäkringsavtalsrätten skulle följaktligen ge försäkringstagaren en hög skyddsnivå.

6.3 *Miniminormer eller fullständig harmonisering?*

6.3.1 Vid en analys av de nuvarande problemen på den inre försäkringsmarknaden framgår klart att det behövs en fullständig harmonisering av försäkringsavtalsrätten. Vid en minimal harmonisering skulle medlemsstaterna kunna tillämpa en högre skyddsnivå med hänvisning till EG-rätten och därmed skapa nya hinder för den inre försäkringsmarknaden.

6.3.2 Miniminormer skulle inte inverka negativt på den inre marknads funktion om den gällande internationella privaträtten ersattes med regler som innebär att man tillämpar lagstiftningen i den stat där försäkringsgivaren är etablerad. På så sätt skulle alla försäkringsgivare utforma sina produkter i enlighet med nationell lagstiftning (och åtminstone erbjuda en europeisk minimiskyddsnivå) och utifrån lagstiftningen i "hemlandet" sälja sina produkter i alla andra medlemsstater. Försäkringstagaren skulle därmed vara säker på att få en minimiskyddsnivå trots att han eller hon omfattas av utländsk lagstiftning.

6.3.3 En övergång av detta slag från det internationella privaträttssystemet är emellertid varken sannolik eller önskvärd. För det första skulle en sådan förändring beröva dem som köper försäkringstjänster det konsumentskydd som anges i artikel 5 i Romkonventionen, som skyddar "passiva" konsumenter även på områden där den materiella konsumenträtten är harmoniserad. För det andra skulle domstolarna driva igenom tvingande lagar i det land där försäkringstagaren har sin hemvist, vilket innebär att hindren för en välfungerande inre marknad skulle finnas kvar. För det tredje bör det påpekas att enligt förordningen om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar får en försäkringsgivare väcka talan mot en försäkringstagare endast vid domstolarna i den medlemsstat där svaranden har sin hemvist (se artikel 12.1, med mycket få undantag), och en försäkringstagare som väcker talan kommer med stor sannolikhet att välja samma forum med stöd i artikel 9.1 b.

6.3.4 En övergång från det internationella privaträttssystemet skulle således leda till att de behöriga domstolarna oftast tillämpar utländsk lagstiftning. Detta skulle göra försäkrings tvister ännu mer invecklade och dyrare även om själva försäkringsrätten harmoniserades. Denna strategi kan således inte rekommenderas. Det internationella privaträttssystemet bör i princip bevaras i sin nuvarande form, och försäkringsavtalsrätten bör fullständigt harmoniseras. Det innebär dock inte att man utesluter möjligheten att förbättra det nuvarande internationella privaträttssystemet, till exempel för att "EU-rörliga" medborgare skall ha rätt att välja mellan lagstiftningen på sin hemort och sitt ursprungsland så länge försäkringsavtalsrätten inte är harmoniserad.

6.4 *Kräver den inre försäkringsmarknaden harmonisering av den allmänna avtalsrätten?*

6.4.1 Försäkringsavtalsrätten ingår som regel i den allmänna avtalsrätten. Detta faktum reser frågan om huruvida man endast kan uppnå målen med harmoniseringen av försäkringsavtalsrätten genom att harmonisera hela avtalsrätten (eller åtminstone dess allmänna del), eller om de kan uppnås ändå. Denna sistnämnda lösning förefaller riktig.

6.4.2 Som nämndes ovan är det de tvingande reglerna som utgör ett hinder för den inre försäkringsmarknaden och som därför bör harmoniseras. Den allmänna avtalsrätten är till sin natur inte tvingande. Det finns några tvingande regler. Inga av dessa regler förefaller vare sig skilja sig så markant mellan medlemsstaternas rättssystem att en utebliven harmonisering skulle störa den inre försäkringsmarknads funktion eller ha ett väsentligt inflytande på själva försäkringsprodukterna.

6.4.3 Undantag kan förekomma. De kan dock behandlas inom ramen för harmoniseringen av försäkringsbranschen. En sådan regel har i själva verket redan behandlats i direktivet om oskäliga avtalsvillkor i konsumentavtal⁽⁴⁸⁾, som också är tillämpligt på konsumentförsäkringar⁽⁴⁹⁾. Tillämpningsområdet för en EU-rättsakt om avtalsrätten skulle endast behöva utsträckas till alla massriskor för att tillfredsställa den inre försäkringsmarknaden.

6.4.4 Avsikten med dessa argument är inte att ifrågasätta harmoniseringen av den allmänna avtalsrätten – den frågan överlämnas till EU-institutionerna för beslut. En harmonisering av den allmänna avtalsrätten skulle i själva verket underlätta harmoniseringen av försäkringsavtalsrätten. Vi vill med ovan nämnda argument försöka visa att det räcker att harmonisera försäkringsavtalsrätten för att uppnå de eftersträlvade målen.

6.5 *Ett valfritt instrument eller harmonisering av medlemsstaternas försäkringslagstiftning?*

6.5.1 *Skillnaden mellan en harmonisering av medlemsstaternas lagstiftningar och ett valfritt instrument*

6.5.1.1 I handlingsplanen för en mer sammanhängande europeisk avtalsrätt framhölls möjligheten att införa ett valfritt instrument i stället för att harmonisera eller skapa en enhetlig nationell avtalsrätt. Den viktigaste skillnaden består i att ett valfritt instrument inte skulle medföra ändringar av de nationella avtalslagstiftningarna eftersom de berörda parterna väljer att ansluta sig eller ej till instrumentet, under förutsättning att det erbjuder denna möjlighet. Därmed skapas parallella rättsordningar (europeiska och nationella) som parterna kan välja mellan.

⁽⁴⁸⁾ Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal, EGT L 95, 5.4.1993, s. 29.

⁽⁴⁹⁾ Vid behov kan en särskild förteckning över vissa oskäliga villkor bifogas försäkringsavtalen; se EESK:s yttrande på eget initiativ om "Konsumenterna på försäkringsmarknaden" (CES 116/98, 29 januari 1998) och den studie som för kommissionens räkning (avtal nr AO-2600/93/009263) samordnades av Centre de Droit de la Consommation vid universitetet i Montpellier om oskäliga villkor inom vissa försäkringsgrenar, som är i linje med det förslag som kommissionen nyligen lade fram om konsumentkrediter (KOM(2002) 443 slutlig).

6.5.1.2 Däremot skulle en harmonisering av de nationella avtalslagstiftningarna innebära att man ersätter de nationella avtalsrättsliga begreppen med en europeisk lösning. Parterna skulle i detta fall inte ha möjlighet att välja mellan ett nationellt och ett europeiskt system.

6.5.2 Strategiernas fördelar och nackdelar

6.5.2.1 Beträktat utifrån den inre försäkringsmarknaden har båda lösningarna en uppenbar fördel: De undanröjer hindren för att sälja försäkringar i hela EU och gör det möjligt för försäkringstagare att fritt röra sig i EU utan att avtalsrättsliga skillnader inverkar negativt på deras försäkringar. Båda lösningarna är därför att föredra framför dagens situation, och valet mellan dem är en politisk och inte en principiell fråga.

6.5.2.2 Det kan visa sig vara mer invecklat att harmonisera medlemsstaternas försäkringsavtalsrätt än att införa ett valfritt instrument. Eftersom det skulle innebära att nationella "traditioner" ersätts av en europeisk lösning, är det möjligt att den inhemska juridiska eliten (jurister och akademiker) skulle ställa sig tveksam till harmonisering.

6.5.2.3 En osäker faktor är sambandet mellan hur stort ingripande som krävs i den nationella lagstiftningen och hur snabbt man kan uppnå resultat för den inre marknaden. Eftersom ett valfritt instrument inte skulle upphäva nationella lagar kan det betraktas som en mjuk strategi och därmed lättare att acceptera för marknaden. Å andra sidan finns det en risk att ett valfritt instrument leder till att aktörerna på den inre marknaden (t.ex. försäkringsbolag och försäkringsmäklare) intar en avvaktande hållning, att de tvekar att gå i spetsen och väntar på att konkurrenterna skall ta första steget för att dra fördel av deras (dåliga) erfarenheter. Eller skulle kanske ett valfritt instrument uppfattas som en dörr till nya möjligheter som alla vill öppna först, till exempel genom försäljning av försäkringar via Internet? Harmonisering kommer visserligen att ge direkta resultat eftersom ingen aktör kan undvika att följa de harmoniserade lagarna. Å andra sidan kan ett sådant ingripande komma att betraktas som mycket eller alltför kraftfullt.

6.5.2.4 Ett tekniskt problem med ett valfritt instrument är att det inte fullständigt kan ersätta harmonisering, vilket framgår klart vid ansvarsförsäkringar för motorfordon. Det är ytterst viktigt för EU-medborgarnas rörlighet att harmonisera ansvarsförsäkringar för motorfordon eftersom det ger ett

nödvändigt skydd till trafikoffrer. Detta skydd får självfallet inte vara beroende av att parterna väljer ett försäkringsavtal som bygger på ett EU-instrument. Ett valfritt instrument skulle därför inte kunna ersätta en harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om ansvarsförsäkring för motorfordon.

6.5.2.5 Slutligen inställer sig frågan om huruvida ett valfritt instrument kan ge effektiva resultat på ett område som försäkringsrätt, som utmärks av en obalans mellan parterna. Kommer parterna att göra ett faktiskt val eller kommer valet ensidigt att fattas av försäkringsgivarna genom att de för in s.k. opt in- och opt out-klausuler i de allmänna försäkringsvillkoren?

6.5.2.6 Om målet med en europeisk rättsakt om försäkringsavtal skall uppnås genom harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning eller införandet av ett valfritt instrument är ingen huvudfråga. Den måste dock övervägas nog.

6.6 Behövs det allmänna försäkringsvillkor på gemenskapsnivå?

6.6.1 Slutligen är frågan om man i stället för att harmonisera lagstiftningen bör införa allmänna försäkringsvillkor på gemenskapsnivå. Problemen i anslutning till att försäkringsgivarna är tvungna att beakta varenda lag i alla medlemsstater skulle utan tvekan minska (om än inte försvinna) om denna åtgärd vidtogs av alla medlemsstater och med stöd av EU-institutionerna.

6.6.2 En sådan lösning kan dock inte rekommenderas. Även om skillnaderna mellan de nationella lagstiftningarna kan tas i beaktande i allmänna villkor på EU-nivå krävs det ändå separata riskbedömningar, varför villkoren kan vara ofördelaktiga för medborgare som ofta förflyttar sig inom unionen.

6.6.3 Dessutom skulle denna lösning leda till att man skapar modellvillkor som hämmar konkurrensen på de inhemska marknaderna. Man bör komma ihåg att en viktig etapp vid inrättandet av en inre försäkringsmarknad var avskaffandet av medlemsstaternas rätt att systematiskt kontrollera de allmänna försäkringsvillkoren innan de infördes på marknaden⁽⁵⁰⁾. En sådan kontroll leder till ett ensidigt utbud av försäkringsprodukter, till att konsumenternas valmöjligheter minskar och därigenom till att konkurrensen minskar. Införandet av allmänna försäkringsvillkor på EU-nivå medför strukturellt sett samma risk.

⁽⁵⁰⁾ Se art. 29 i tredje direktivet om annan försäkring än livförsäkring; art. 34 i direktivet om livförsäkring.

7. Harmoniseringsområden

7.1 Som anges ovan är det de tvingande reglerna i försäkringsavtalsrätten som måste harmoniseras. En annan fråga är om alla eller bara vissa särskilda områden inom försäkringsavtalsrätten bör harmoniseras.

7.2 Försäkringslagstiftningen är vanligen uppdelad i två delar: en allmän del med regler som omfattar alla försäkringsavtal och en särskild del med lagstiftning för olika försäkringsgrenar. Frågan är om den inre försäkringsmarknaden kräver en harmonisering av de allmänna reglerna, av de särskilda reglerna för olika försäkringsgrenar eller av båda två.

7.3 I teorin måste båda harmoniseras. Såväl de allmänna som de branschspecifika reglerna inom försäkringslagstiftningen påverkar produkten och förhindrar därigenom en välfungerande inre marknad. Ett exempel är att bestämmelserna om löftesgarantier, som i regel förekommer i den allmänna delen, påverkar förhållandet mellan risk och premie i lika hög grad som till exempel specifika bestämmelser om livförsäkring. Därför bör man vid en harmonisering i princip inte skilja mellan de två slagen av bestämmelser.

7.4 Man kan dock genomföra harmoniseringen i flera etapper, vilket kräver att man upprättat en prioriteringslista. I detta fall bör man börja med att harmonisera den allmänna delen. Många försäkringsgrenar omfattas inte av specifika eller tvingande regler⁽⁵¹⁾ utan av allmänna regler i medlemsstaternas respektive försäkringsavtalsrätt. Det mest angelägna är därför harmonisering av de allmänna och tvingande reglerna i försäkringsavtalsrätten. Denna harmonisering skulle göra det möjligt att omedelbart inrätta en inre försäkringsmarknad för alla försäkringsgrenar som inte omfattas av särskilda och tvingande regler. När detta väl har genomförts bör också reglerade försäkringsgrenar som livförsäkring och sjuk- och olycksfallsförsäkring omfattas.

7.5 De olika typer av regler som skulle kunna harmoniseras i detta inledningsskede gäller följande områden:

- a) Skyldigheter innan avtal har träffats; främst informationsregler.
- b) Avtalets utformning.
- c) Försäkringsbrevets karaktär, effekter och formella krav.
- d) Avtalets löptid, förnyelse och uppsägning.
- e) Försäkringsförmedlare.
- f) Riskökning.

⁽⁵¹⁾ Många bestämmelser om särskilda försäkringsgrenar som ingår i nationell lagstiftning om försäkringsavtalsrätt är inte tvingande och utgör därför inget hinder för den inre marknaden.

- e) Premier.
- h) Täckning.
- i) Ansvarsförsäkring.

8. Slutsatser och rekommendationer

8.1 Försäkringar utgör i dag en grundläggande tjänst i handelsförbindelserna mellan näringsidkare och mellan dessa och konsumenterna.

8.2 Några av de grundläggande principer som reglerar allmänna försäkringsavtals slutande och giltighet skiljer sig åt mellan de olika rättsordningarna i EU:s medlemsstater.

8.3 Denna situation skapar hinder för handel över gränserna med detta finansiella instrument och försvårar följaktligen genomförandet av en inre försäkringsmarknad.

8.4 En viss harmonisering av de tvingande reglerna i försäkringsrättens "allmänna del" kan på ett avgörande sätt bidra till undanröjandet av en hel rad hinder och svårigheter för försäkringsbolag, försäkringsförmedlare och försäkringstagare – både professionella och enskilda konsumenter – i samband med gränsöverskridande försäkringstransaktioner.

8.5 Detta är en uppfattning som delas av alla berörda parter som har rådfrågats i detta ärende.

8.6 Harmoniseringen bör ske genom en gradvis tillnärmning som i ett första skede leder till att man eventuellt antar en frivillig försäkringsavtalsmodell, som dock är bindande med avseende på samtliga villkor och punkter.

8.7 Vid utarbetandet av denna avtalsmodell måste man ta hänsyn till kommissionens förslag till direktiv från 1979 och 1980, kommentarer och analyser som gjorts av berörda parter, företrädare för det civila samhället och medlemsstaternas regleringsmyndigheter, samt till den utveckling som branschen har genomgått sedan dess.

8.8 Rättsakten bör vara en förordning och rättslig grund artikel 95 i EG-fördraget.

8.9 Mot bakgrund av de kommentarer som har framförts i detta yttrande anmodar EESK kommissionen att återuppta detta ärende och inleda komparativa studier av försäkringsavtalslagstiftningarna och praxis i medlemsstaterna för att bedöma om det är lämpligt och möjligt att fortsätta arbetet med att harmonisera försäkringsavtalsrätten på gemenskapsnivå.

8.10 Man bör i detta sammanhang ta hänsyn till forskningsresultaten på detta område.

8.11 EESK rekommenderar att det arbete som har utförts offentliggörs för offentlig diskussion bl.a. i form av en grönbok, som utgör ett värdefullt underlag för att utforma ett lämpligt gemenskapsinstrument.

8.12 Kommittén är medveten om att medlemsstaterna måste ha en klar politisk vilja att främja en harmonisering av försäk-

ringsavtalsrätten för att EU skall kunna ta detta viktiga steg i riktning mot att fullborda den inre marknaden för finansiella tjänster.

8.13 EESK uppmanar Europaparlamentet att ansluta sig till detta initiativ och att ge det lämplig prioritet i sin politiska dagordning genom att bekräfta sitt stöd för strävan att harmonisera tvingande regler i försäkringsavtalsrättens allmänna del.

Bryssel den 15 december 2004

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Anne-Marie SIGMUND

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Turism och idrott: De framtida utmaningarna för Europa"

(2005/C 157/02)

Den 29 januari 2004 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om "Turism och idrott: De framtida utmaningarna för Europa"

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 november 2004. Föredragande var **Patrizio Pesci**.

Vid sin 413:e plenarsession den 15 december 2004 antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 144 röster för, 1 röst emot och 2 nedlagda röster:

Bakgrund

Människor, städer och folk utvecklas genom att utbyta och dela positiva värderingar, som bygger på respekt för andra och som syftar till ömsesidig förståelse, tolerans, välvilja och gemensam önskan att utbyta erfarenheter och projekt för framtiden.

I ett alltmer dynamiskt samhälle med djupgående sociala, geopolitiska och tekniska förändringar, där utvecklingen av värderingar bör gå hand i hand med den materiella utvecklingen, är det viktigt att gripa alla tillfällen, stora som små, för att framhålla och sprida dessa värden.

Turismen och idrotten är som gjorda för denna uppgift. Dessa båda sektorer är inte bara ekonomiska och sociala utan även kulturella fenomen av hög dignitet, de har många gemensamma nämnare eftersom de delar en rad grundläggande värden – intellektuell nyfikenhet, öppenhet för förändringar, nya kunskaper och ädel tävlan.

Turismen och idrotten kan dessutom bidra till att genomföra Lissabonstrategins mål, som syftar till att EU år 2010 skall vara världens mest konkurrenskraftiga kunskapsbaserade ekonomi. Turismens och idrottens ökande ekonomiska inverkan utgör en drivkraft för EU-ländernas ekonomi.

Detta bidrag blir så mycket viktigare efter antagandet av den europeiska konstitutionen, där turismen för första gången erkänns som ett område inom gemenskapens behörighet. Enligt EESK utgör denna landvinning ett första viktigt steg mot en EU-politik för utveckling, stöd och samordning på turismområdet och ser positivt på att artikeln om idrott införs i konstitutionstexten.

1. Inledning

1.1 Turism och idrott är två sektorer som i framtiden kommer att spela en allt viktigare roll för det ekonomiska och sociala välståndet i EU. Deras viktiga funktion är enhälligt erkänd världen över.